

Hästanknuten behandlingsinriktad verksamhet

Foto Vanja Sandgren

Kvalitetskriterier för utövare och verksamheter

Projektrapport 2008

Projektägare

AgrovästAB

ProjektledareMargareta Håkanson
SLU
Box 234
532 23 Skara

Projektet är finansierat med medel från Jordbruksverkets satsning på Livskraftigt hästföretagande.

Projektet har genomförts i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Intresseföreningen för Ridterapi (IRT) samt har drivits i tät kontakt med Svenska Ridsportförbundets projekt "Hästanknuten verksamhet för personer med funktionshinder – ett projekt för nationell samverkan" som även det ingår i Jordbruksverkets satsning på Livskraftigt Hästföretagande 2008.

Sammanfattning

Projektet har syftat till att ta fram kvalitetskriterier för certifiering för behandlare/terapeuter inom Hästunderstödd terapi. Ett annat syfte var att ta fram underlag för kvalitetskriterier för de av hästnäringens verksamheter där hästunderstödd terapi erbjuds och där samverkan mellan vit sektor, vård av människor, och grön sektor, hästnäringen, behöver utvecklas. En anpassning till EU's strategi inom området har eftersträvat.

Två arbetsgrupper har tagit fram förslag till kvalitetskriterier för behandlare respektive verksamheter. Förslagen har förankrats hos behandlare, professioner inom vårdsektorn, nordiska organisationer för hästunderstödd terapi, verksamheter där terapi och fritidsridning för funktionshindrade bedrivs samt i Svenska Ridsportsförbundets parallella projekt inom Livskraftigt hästföretagande, Hästanknuten verksamhet för personer med funktionshinder – ett projekt för nationell samverkan.

Projektets slutprodukt är a) Certifieringskriterier för behandlare, b) ansökningsformulär, c) etisk kod för hästunderstödd terapi samt d) kvalitetsområden som kräver särskild uppmärksamhet vid kvalitetssäkring av verksamhet riktad till personer med funktionshinder.

Området är nytt och förutsättningarna för att skapa livskraftiga företag inom denna sektor är oklara. Det behövs ytterligare insatser för att tydliggöra hur hästnäringen i samverkan med hälso- och sjukvården, den sociala och den specialpedagogiska sektorn kan skapa hälsosamma och livskraftiga miljöer för den som behöver vård, den som behandlar och den som skapar förutsättningar för att behandla med hästar som medarbetare.

Innehåll

Sammanfattning	3
Innehåll.....	4
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Hur hästar började användas i vården	5
Hästunderstödd terapi – fd ridterapi –är ingen egen metod	6
Den internationella utvecklingen av hästunderstödd terapi	6
Utbildning och forskning	6
Tvärprofessionell utveckling.....	6
Utvecklingen av hästunderstödd terapi i Sverige.....	7
Basfakta om projektet.....	7
Tidsplan	8
Organisation	8
Projektets syfte och mål	8
Viktiga begrepp	8
Avgränsningar	9
Frågeställningar inom projektet	9
Vem efterfrågar kompetens – och vilken kompetens?.....	9
Hur tillgodoses kundens behov av vederhäftig information?.....	10
Är hästunderstödd terapi behandling enligt vetenskap och beprövad erfarenhet?.....	10
Kan vi EU-anpassa hästunderstödd terapi?.....	10
Nya yrkeskompetenser och utvecklingsmöjligheter –skall de användas?	11
Samverkan överbrygger gråzoner mellan vård och fritidsverksamhet.....	11
Genomförande.....	11
Del 1a Kvalitetskriterier för utövare	11
Del 1 b Översättning av relevanta dokument från EU-projekt PegasusEurope	12
Del 2 Kvalitetsområden för verksamheter	12
a) Framtagning av enkät.....	12
b) Framtagning av kvalitetsområden.....	13
Tankar om och erfarenheter av projektet	13
Från ohälsa till hälsa.....	13
Samverkan med projektet ” Hästanknuten verksamhet för personer med funktionshinder – ett nationellt projekt”.....	14
En påbörjad process	14
Referenser.....	15

Inledning

Det ökade intresset för att utveckla landsbygden sammanfaller i tiden med ett behov av att utveckla effektiv rehabilitering. Grön rehabilitering, vård på gård, grön omsorg och ridterapi är begrepp som i sig inte har en tydlig definition. Många människor med sviktande hälsa har upptäckt naturens helande kraft och hästarnas värde för att må bra. I en tid när egenföretagande uppmuntras är det värdefullt att stödja goda initiativ.

I skärningspunkten mellan utvecklingen av hästföretagande och utveckling av vård och rehabilitering behövs ett klagörande av vilka krav som behöver ställas på behandlande verksamheter där hästar används. Vi har regelverk som kräver att vård och behandling följer givna riktlinjer.

Det ligger i samhällets intresse att tydligt beskriva vad som krävs av en verksamhet som erbjuder hästar för att användas i vård och behandling av människor, dvs för att tillgodose både patienternas behov, personalens behov och djurskydd för hästarna. Då kan utveckling av hästnäringens verksamheter och utveckling av vård och behandling hand i hand skapa hållbara rehabiliteringsverksamheter av högsta kvalitet. Det skapar även förutsättningar för att undvika onödiga risker och skador till följd av okunnighet. Företagaren och kunden (dvs både vårdorganisationer och patienter) får möjlighet att välja vart man vill vända sig och vad man kan kräva.

Möjligheten att utveckla landsbygdens företagande och att skapa tillgänglighet för alla gynnas av ett mångsidigt utbud av verksamheter för människor med varierande funktionsförmåga. Här är hästnäringen en viktig resurs.

Det är fortfarande, år 2008, en liten spridning över landet av behandlande verksamheter där hästar används. Vår förhoppning är att vi inom en tio års period har verksamheter i samtliga landsting och att alla kommuninnevånare har tillgång till ett utbud riktat till alla de kategorier av patienter, klienter och elever som med hjälp av hästar funnit sin optimala behandlingsinsats.

Bakgrund

Hur hästar började användas i vården

Hästar har använts systematiskt i vård och behandling av människor sedan slutet av 1950-talet (Traetteberg 2006). När den danska ryttaren Liz Hartel blev olympisk silvermedaljör i dressyr vid olympiaden i Helsingfors 1952 skrev hon historia som den första funktionshindrade ryttaren i de olympiska spelen. Sitt handikapp till trots kunde hon utmana – och besegra – världseliten.

Hennes bragd som ryttare inspirerade sjukgymnaster i Norden och i resten av världen att låta andra personer med liknande funktionsnedsättningar pröva att använda hästen som del i den

sjukgymnastiska behandlingen för att återerövra kontrollen över sin kropp när balans, styrka och koordination inte längre fungerade som tidigare.

Förutom den medicinska användningen blev den pedagogiska nyttan tydlig och elever med inlärningsproblem och med beteendeproblem visade sig få stor hjälp av hästar i den pedagogiska verksamheten.

Ridning, voltige och skötsel av hästar kompletterades med körning och undervisning om hästar som del i behandlingsprogram.

Hästunderstödd terapi – fd ridterapi –är ingen egen metod

Hästunderstödd terapi är ingen egen behandlingsmetod, men en vidareutveckling och fördjupning av terapeutiska och specialpedagogiska metoder inom olika vårddyrken.

Utbildning i hästunderstödd terapi är alltid en tilläggsutbildning till dessa yrken. Terapeutens grundutbildning styr vilken målgrupp respektive yrkeskategori vänder sig till.

Den internationella utvecklingen av hästunderstödd terapi

Utbildning och forskning

Från en start i de nordiska länderna spreds användningen av hästar i behandling av människor till övriga Europa. I Tyskland, Finland, Österrike och Frankrike växte inte bara behandling för patienter, utan även utbildning för terapeuter fram. Detsamma hände i USA och Australien och senare även i Syd-amerika och i Asien.

De nordiska länderna startade tidigt vidareutbildning för sjukgymnaster i Danmark och Norge. Där är ”ridefysioterapi” idag en del i sjukvårdens ersättningssystem.

Den finska utbildningen riktar sig till flera professioner inom vård och omsorg och är mer omfattande i tid. Den är delad i två delar, en med inriktning mot ridterapi och en med socialpedagogisk inriktning knuten till universitetet i Kuopio. Ridterapiutbildningen leder till yrkesbeteckningen Ridterapeut och berättigar till ersättning för behandling inom det finska sjukförsäkringssystemet.

Island har endast godkänt yrkesgruppen sjukgymnaster med vidareutbildning i hästunderstödd terapi. Dessa är godkända av isländska sjukförsäkringssystemet som specialister.

I Sverige startade en tvärprofessionell universitetsutbildning år 2005.

I många länder finns numera universitetsutbildningar i ämnet på grund- och masternivå. Vanligtvis är utbildningarna öppna för olika kategorier av personal inom medicinska, psykologiska, pedagogiska och sociala yrkesgrupper. För personal inom hästnäringen har särskilda utbildningar anordnats. Den har dock inte haft samma omfattning och utveckling som utbildningen av vårdpersonal. Det finns även internationella utbildningsprogram för ridinstruktörer i terapeutiska verksamheter (se www.igeq.org).

Tvärprofessionell utveckling

Equine Assisted Therapy, en paraplybeteckning för alla olika användningsområden för hästar som del i vård och behandling, antogs som gemensamt begrepp i EU-projektet PegasusEurope 2002-2005. Detta resulterade i gemensamma strategier för utvecklingen av kunskapen om hur hästar kan vara stöd i rehabilitering och i hälsofrämjande verksamheter för utsatta grupper i befolkningen i Europa. Projektet lade även en grund för en gemensam internationell

begreppsutveckling. Behandlingsteam med både vårdpersonal och hästkunnig personal som gemensamt formar behandlingsprogrammen rekommenderas.

Den internationella organisationen The Federation of Riding for the Disabled International (FRDI) grundades för drygt trettio år sedan. Den första internationella konferensen hölls 1974 och anordnas sedan dess vart tredje år. Konferensernas syfte är att sprida kunskap och stimulera forskning och utveckling.

Eftersom det startade som en sjukgymnastisk behandlingsform har mestadels sjukgymnaster utbildats och forskat inom området. Andra yrkesgrupper har dock tillkommit och studier finns redovisade av arbetsterapeuter, logopedier, psykologer, psykoterapeuter, pedagoger, läkare, socionomer m fl. I de forna Öststaterna har läkare varit drivande i teamen och en förhållandevis omfattande forskning har bedrivits i forna Sovjetunionen. Även Italien har varit i frontlinjen forskningsmässigt och i utveckling av praktisk verksamhet.

Utvecklingen av hästunderstödd terapi i Sverige

I Sverige har behandlingsarbete bedrivits sedan slutet av 1950-talet. Under de första decennierna var terapin tillgänglig inom traditionell sjukvård främst inom habiliterings - verksamheter och inom neurologisk rehabilitering för vuxna. Under 1990-talet utvecklades hästunderstödd terapi inom kriminalvård, socialtjänst och psykiatrisk vård. Då grundades även Intresseföreningen för Ridterapi, en intresseförening för personer inom vårddyrken med syfte att verka för en professionell utveckling av hästunderstödd terapi. I slutet av 1990 publicerades de första vetenskapliga studierna om svenska verksamheter.

Under 2000 talet har främst den socialpsykologiska behandlingsverksamheten utvecklats parallellt med den internationella utvecklingen av terminologi och standards för verksamheter. Samtidigt har systematisk utbildning utvecklats:

- a) som fördjupning i rörelseanalys och behandling – ett internationellt kurspaket i fyra steg (start 2002)
- b) som vidareutbildning och kompetenskrav för att behandla med hästunderstödd terapi för sjukgymnaster inom habiliteringen i Region Skåne (start 2004)
- c) som universitetsutbildning i ridterapi vid Mittuniversitetet i Östersund (start 2005)

Behoven av vetenskapligt grundade insatser i vård av människor skapade utbildningsbehov och förankring i den offentligt finansierade utbildningen. År 2005 kunde de första studenterna påbörja sin utbildning i Sverige. Mittuniversitetet (MIUN) i Östersund startade, i samarbete med Wången, en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), en 45 hp utbildning ”Ridterapi”. Kursen har utvecklats delvis efter den finska tvärprofessionella modellen, som en påbyggnadsutbildning för studenter som redan har en profession inom vård och behandling.

Vid en kartläggning av verksamheter som erbjuder vård och behandling med hästunderstödd terapi i juli 2008 (Håkanson, Palmgren Karlsson, Sandgren 2008) kunde ca 100 enheter som idag erbjuder hästunderstödd terapi identifieras runt om i landet.

Basfakta om projektet

Tidsplan

Projekttiden omfattar 3 mars-17 november 2008

Organisation

Projektägare Agroväst AB

Projektansvarig Mats Emilson vd

Projektledare Margareta Håkanson, leg sjukgymnast, ridterapeut, forskare

Medarbetare i del 1

Arja Lammi, leg sjukgymnast, ridterapeut, utbildningsansvarig för Mittuniversitetets utbildning Ridterapi 45 p – representant för IRT´s medlemmar

Ami Ireström, socionom, verksamhetsansvarig vid Drottningens källa, HVB-hem med familjeterapeutisk inriktning och djur i verksamheten – representant för IRT´s styrelse

Medarbetare i del 2

Carina Palmgren Karlsson, AgrDr, repr för SLU

Jane Geismar, konsulent, SLU

Konsult i del 1 och del 2

Pia Tillberg, leg sjukgymnast, ridterapeut och projektledare i projektet Hästanknuten verksamhet för ryttare med funktionshinder inom Jordbruksverkets Livskraftigt Hästföretagande

Administration

Inga Britt Bohlin, ekonomiansvarig SLU Skara

Projektets syfte och mål

Projektets syfte är att ta fram kvalitetskriterier för utövare och verksamheter samt att anpassa dessa till EU-projektet PegasusEurope rekommendationer. Dessutom är ett syfte att översätta relevanta dokument från EU-projektet till svenska.

Mål med projektet är att färdigställa kvalitetskriterier för utövare samt att ta fram underlag för att, i ett senare skede, kunna utveckla kvalitetskriterier för verksamheter.

Viktiga begrepp

Hästunderstödd terapi är behandlande verksamhet inom hälso- och sjukvård, socialtjänst eller kriminalvård, med mål att minska en funktionsnedsättning hos patienten. Tidigare har denna terapiform betecknats ridterapi. Hästunderstödd terapi är en direkt översättning av begreppet Equine Assisted Therapy.

Fritidsridning är ridning som egenvård, fritidsverksamhet och av eget intresse. Ryttare med funktionshinder kan rida integrerat i ordinarie ridgrupper eller i specialgrupper alt individuellt.

Anpassad fritidsridning är fritidsridning där ryttaren på grund av sitt funktionshinder behöver särskild anpassning för att kunna utöva sin fritidsverksamhet, tex hjälp vid upp och avsittning, medhjälpare, specialutrustning, extra små ridgrupper mm mm.

Avgränsningar

Intresseföreningen för Ridterapi har fungerat som en naturlig representant för branschens utövare/behandlare. Inom varje yrkesgrupp i vården finns ett begränsat antal utövare som behandlar med hästunderstödd terapi. En tvärprofessionell branschorganisation för såväl anställda som företagare är i nuläget det bästa sättet att samla kunskap och kompetens för att bygga upp ett seriöst verksamhetsområde. Kvalitetskriterier för utövare har därför utformats i första hand efter IRT's riktlinjer, i andra hand efter professionernas synpunkter och krav.

För att ta fram underlag till kvalitetskriterier för verksamheter utformades en enkät. Av tidsskäl har enkäten inte kunnat distribueras och svaren bearbetas inom den korta projektperioden mars-november. Vi har i stället valt att med utgångspunkt i enkätens frågeområden och i samråd med utövare och verksamhetsföreträdare identifiera de områden där kvalitetskrav skall och bör ställas.

Hästunderstödd terapi kan ha som syfte att förbereda den behandlade för ett fritidsintresse som kan utövas efter avslutad behandling dvs fritidsridning. Det kan för den oinvigde vara svårt att veta vad som är behandlande verksamhet och vad som är fritidsridning. På många ridanläggningar bedrivs både behandlande verksamhet och fritidsridning och samma person kan vid olika tidpunkter besöka anläggningen som patient eller som fritidsryttare. I detta projekt har såväl kvalitetskriterier för behandlare som för verksamheter som ställer hästar till förfogande för behandlingsverksamhet betraktats från ett behandlingsperspektiv. Därmed har patientsäkerhet och personalens kompetens varit viktiga faktorer. För de verksamheter som ställer hästar till förfogande är kvalitetsområdena relevanta även för anpassad fritidsridning.

Frågeställningar inom projektet

Vem efterfrågar kompetens – och vilken kompetens?

Kartläggningen av verksamheter som använder hästar i vård och behandling (Håkanson, Palmgren Karlsson, Sandgren 2008) visade på behovet av att synliggöra kvalitetskriterier för såväl behandlare som verksamheter för att stärka legitimiteten för hästunderstödd terapi. De flesta sjukvårdshuvudmäns informationsavdelningar hade ingen kännedom om det bedrevs hästunderstödd terapi inom deras verksamhetsområden.

Socialkonsulenterna frågade inte efter om djur användes i de vårdprogram vid hem för vård och boende som lyder under allmän tillsyn.

Om hästar används i vård och behandling är alltså varken känt eller efterfrågat från tillsynsmyndigheter eller huvudmän. Därmed saknas inom sjukvården och socialtjänsten uttalade krav på relevant kompetens eller utbildning för de som är verksamma inom vården och använder djur.

Inte heller säkerhetsperspektivet för patienten kan förväntas vara tillgodosett, eftersom vården saknar krav på att behandlaren skall ha kunskap om hästar och säkerhet vid hästhantering. Såväl patientsäkerhet som djurskydd löper därmed risk att äventyras.

I skriften Hästhusesyn är kvalitetskrav för hästnäringen väl beskrivet. Speciella förhållanden som behöver uppmärksammas när funktionshindrade personer nyttjar anläggningarna är dock ännu inte inkluderade, varken ur kompetens-, djurskydds-, säkerhets- eller miljöperspektiv. Lika osynlig som den behandlande verksamheten är i vården är den inom hästnäringen. Även företagaren/hästägaren behöver stöd i att skapa bästa möjliga förutsättningar för livskraftiga verksamheter i traditionella och i nyskapande verksamheter.

Hur tillgodoses kundens behov av vederhäftig information?

Redan tidigare hade Intresseföreningen för Ridterapi uppmärksammat behovet av någon form av certifiering av behandlande personal inom området. Eftersom begreppet ”ridterapi” och begreppet ”terapeut” är beteckningar som i Sverige är fria att användas av den som så önskar, ligger det ingen legitimitet i själva begreppen. Det som utannonseras som ”ridterapi” på Internet och i tidningar är svårt att värdera och kunden kan få svårt att jämföra olika verksamheter och dess innehåll.

I internationell praxis inom hästunderstödd terapi definieras behandlande personal som ”personer med legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården samt personer inom specialpedagogisk och socialpsykologisk verksamhet med självständigt behandlingsansvar”. Detta är dock ingen självklar och allmän definition hos gemene man eller hos beställare av vård, de kundkategorier som är aktuella för hästunderstödd terapi.

För att göra tydligt för kunden att behandlaren har relevant kompetens, att patient- och klientsäkerhet enligt Socialstyrelsens anvisningar tillgodoses och att patientskadeförsäkring gäller om olyckan är framme, är en redovisning av behandlarens formella och reella kompetens en väg.

Är hästunderstödd terapi behandling enligt vetenskap och beprövad erfarenhet?

Det finns idag vetenskapligt underlag för att hästunderstödd terapi är effektivt (Debusse 2006, Håkanson 2008). Trots detta betraktas det ofta som alternativ behandling och som icke evidensbaserad. Vård som berättigar till ersättning inom sjukförsäkringssystemet eller inom den av samhället tillhandahållna vården måste uppfylla kraven på vård enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, sk evidensbaserad vård. En föreställning om att det saknas vetenskapligt stöd för behandlingens effekt ger ett onödigt motstånd mot införande av hästar inom vård och behandling. Restriktioner mot djur i offentlig verksamhet och lokaler som införs på grund av allergier är ytterligare hinder.

Hästunderstödd terapi är som tidigare påpekats ingen egen behandlingsmetod, utan ett sätt att med hjälp av hästar skapa en bästa möjliga behandling för patienten.

Kan vi EU-anpassa hästunderstödd terapi?

För att skapa legitimitet har de internationella intresseorganisationerna verkat för internationellt erkänd utbildning och enhetlig terminologi. Åren 2002-2005 genomfördes EU-projektet PegasusEurope. Detta resulterade i ett förslag till terminologi och etiska regler samt en samlingsvolym ”Examples of Good practice”. IRT deltog som remissinstans och var med när projektet slutrapporterades. När projektet avslutades avstannade det gemensamma europeiska utvecklingsarbetet. I Sverige tog IRT initiativet till att utveckla den svenska

terminologin, utbildningen och verksamheternas legitimitet. Inom detta projekt har vi anpassat de etiska reglerna från EU-projektet till den verksamhet som bedrivs i Sverige.

Nya yrkeskompetenser och utvecklingsmöjligheter –skall de användas?

Den svenska utbildningen i hästunderstödd terapi för studenter med en grundprofession inom vårddyrken och socialt behandlingsarbete vid Mittuniversitet och Wången, och därmed SLU, omfattar 90 studenter. Innevarande år blev de första 30 studenterna färdigutbildade.

Vi har nu inom svensk vård- och hästnäringens verksamhet fått ett tillskott av högskoleutbildade yrkesverksamma vårdutbildade personer med en fördjupad kunskap om hästens möjligheter som medarbetare i vård och behandling. Detta skapar ytterligare möjligheter för en bred utveckling inom hästnäringen.

Samtidigt har en två årig hästföretagarutbildning vid Biologiska Yrkehögskolan i Skara med inriktning Fritid - Hälsa examinerat sina första tiotal studenter 2008. Dessa har bla sin utbildning med inriktning mot anpassad fritidsridning för funktionshindrade, Sv Ridsportförbundets utbildning Handikappridning 1 och 2.

Det har skett ett tillskott för såväl behandling som för hästföretagande, där kompetenser som tidigare saknats inom landet nu börjar utvecklas.

Samverkan överbrygger gråzoner mellan vård och fritidsverksamhet

Det här redovisade projektet planerades i samverkan mellan SLU, IRT och Agroväst på grundval av ovanstående frågeställningar. Vårt projekt gäller den behandlande verksamhetens förutsättningar. Ett annat projekt inom Livskraftigt hästföretagande, som gäller funktionshindrade ryttare har fokuserat på förutsättningar för den funktionshindrades fritidsridning och hobbyutövande. Det är viktigt att uppmärksamma att en ridanläggning ofta har såväl behandlingsverksamhet som fritidsverksamhet och därför är vissa frågeställningar relevanta i båda dessa projekt.

Genomförande

Del 1a Kvalitetskriterier för utövare

Efter att ha tagit del av kvalitetskriterier från olika ridterapiorganisationer samt studerat olika professioners kravprofiler genomfördes ett tvådagarsmöte i juni för att ta fram ett första konkret förslag. Mötet resulterade i ett förslag till ramar för certifieringskrav.

Ett andra två dagars möte resulterade i ett detaljerat förslag till certifieringskrav, anpassat till såväl utbildningskrav som de nordiska och internationella förbundens olika förslag till professionella krav.

Förslaget remitterades till

- IRT´s medlemmar via medlemsbladet som når samtliga
- Yrkesföreningarna för sjukgymnaster, arbetsterapeuter, socionomer, psykologer, sjuksköterskor, läkare, specialpedagoger, lärare

- De nordiska organisationerna för hästunderstödd terapi
- IRT's styrelse
- Jordbruksverkets Projekt Hästanknuten verksamhet för funktionshindrade ryttare

De inkomna synpunkterna resulterade i att förslaget bearbetades och åter remitterades till IRT's styrelse för synpunkter tillsammans med ett förslag till etisk kod, hänvisad till i kvalitetskriterierna.

Den slutliga versionen togs fram.

Del 1 b Översättning av relevanta dokument från EU-projekt PegasusEurope

I projektet översattes de föreslagna etiska reglerna för hästunderstödd terapi till svenska. Därutöver översattes den amerikanska organisationen EAGALA's etiska regler till svenska. Denna senare organisation är huvudsakligen inriktad mot hästunderstödd psykoterapeutisk behandlingsverksamhet, medan Pegasus är mer inriktad mot hästunderstödd behandling vid fysiska funktionshinder och i samband med specialpedagogisk verksamhet. Slutligen skapades en etisk kod för svenska förhållanden, vilken täcker alla aspekter av hästunderstödd behandlingsverksamhet. Denna etiska kod ingår som bilaga till de framtagna Kvalitetskriterier för utövare.

Del 2 Kvalitetsområden för verksamheter

Redan vid den tidigare genomförda kartläggningen av verksamheter som använder hästar i vård och behandling (Håkanson, Palmgren Karlsson, Sandgren 2008) blev det tydligt att svenska verksamheter ser väldigt olika ut och fungerar under vitt skilda förhållanden. Detsamma gäller internationella verksamheter.

I den vetenskapliga litteraturen föreslås bla att hästars utbildningsnivå är en variabel som bestämmer behandlingsresultatet för den enskilde patienten som rider i sin behandling. I Sverige saknas normer för hästars utbildningsnivå för behandlingsverksamhet. Detta är bara ett exempel på att området är i stort sett okänt vad gäller normer och riktlinjer, för hästnäringen och inom vården.

Det är också viktigt att förstå vilka särskilda förutsättningar som är för handen när personer med olika funktionshinder deltar i verksamheter med hästar. Beroende på typ av funktionshinder uppstår olika riskområden. Säkerhet och riskanalys är därför viktiga komponenter vid verksamhetsutveckling som ger personer med funktionshinder tillgång till hästsektorn.

a) Framtagning av enkät

För att ta fram kvalitetsvariabler utformades en enkät. I enkäten har olika områden lyfts fram, relevanta för såväl behandlande verksamheter behov, som för hästnäringens behov.

I framtagningen av enkäten konsulterades expertis för utformandet och en provenkät togs fram. Denna provenkät remitterades till såväl behandlingsverksamheter som verksamheter inom hästnäringen för synpunkter på frågorna, dess relevans och utformning. Med utgångspunkt i remissvaren omarbetades enkäten.

Enkäten remitterades till

- Fem utvalda verksamheter identifierade vid kartläggningen. Dessa representerar ett urval av de olika karaktärer på verksamhet som kartläggningen synliggjorde.
- IRT's styrelse
- Jordbruksverkets Projekt Hästanknuten verksamhet för funktionshindrade ryttare

b) Framtagning av kvalitetsområden

Med utgångspunkt i enkätens områden, i de områden som vi diskuterat tillsammans med Sv Ridsportförbundets projekt och med hjälp av "Hästhusesyn" identifierades områden av särskild vikt för verksamheter där hästar och funktionshindrade möts i en behandlingssituation. Dessa presenteras i dokumentet Områden för kvalitetssäkring - Verksamheter med hästunderstödd terapi se nedan.

Kvalitetskriterier för utövare och för verksamheter beskrivs i detalj i de specifika dokumenten

1 Kriterier för certifiering av terapeuter - Hästunderstödd terapi

2 Ansökningsformulär

3 Etisk kod - Hästunderstödd terapi

4 Områden för kvalitetssäkring - Verksamheter med Hästunderstödd terapi

Tankar om och erfarenheter av projektet

Från ohälsa till hälsa

Den behandlande verksamheten skapar ofta den första kontakten med hästarnas värld för den funktionshindrade – och skapar förutsättningarna för att övergå till rid- eller körsport som fritidsverksamhet och egenvård. Då behövs verksamheter som erbjuder möjligheter till att fortsätta på egen hand, trots funktionshindret, och med den hjälp och det stöd som krävs för den enskilde. Dessa verksamheter kräver särskilda kompetenser hos personalen och särskilda förutsättningar i miljö och utformning skickade att tillgodose såväl behandlingskrav som fritids- och sportutövandets krav. Kvalitetssäkring av behandlare och verksamheter är verktyg i denna utvecklingsprocess. Dessutom är samverkan mellan behandlande verksamheter, ridsporten och hästnäringen väsentliga för att utveckla denna sektor.

Många personer har en permanent nedsatt funktion och kan med sin egenvård skapa förutsättningar för att fungera på bästa sätt. Vi vet att ridning och körning kan spela en sådan roll för människor med både fysisk och psykisk ohälsa. Det finns också en tradition att erbjuda fritidsridning, med eller utan anpassning, inom svenska ridskolor. Det gör att det på många håll finns fungerande fritidsverksamhet för personer med ganska betydande funktionshinder.

Ridsporten tillhör Sveriges största handikappidrott sett i antal utövare. Trots det är efterfrågan mycket större än tillgången.

Folkhälsoinstitutets rapport "Onödig Ohälsa" (Arnhof 2008) pekar på det faktum att människor med funktionshinder, särskilt de med rörelsehinder och särskilt kvinnor, har en onödigt dålig hälsa. Denna beskrivs främst bero på brist på tillgång till fritidsverksamhet. Vi vet att hästar och ridsport är ett mycket viktig fritidsintresse för framför allt kvinnor. Unga flickor beskriver att umgänge med djur är av stor vikt för att må bra. Ridsporten har en unik möjlighet att erbjuda miljöer och verksamheter som kan anpassas till dem som har funktionsstörningar på olika sätt.

Samverkan med projektet "Hästanknuten verksamhet för personer med funktionshinder – ett nationellt projekt"

Samverkan mellan de båda projekten har varit både nödvändigt och givande. De båda projekten har berikat varandra. Delvis samma frågeställningar har behandlats men från olika perspektiv. Det har varit av stort värde att kunna belysa ett komplext område från olika håll. De diskussioner som förts har varit värdefulla och hjälpt oss att formulera såväl särskiljande som gemensamma områden av särskild vikt. Vi anser att det är av vikt att ett samarbete mellan hästsporten och behandlingsverksamheterna fortsätter även sedan projekten nu avslutas. Det är också nödvändigt att inlemma andra sektorer av hästnäringen. Den rådande traditionen är att ridning och ridskolor är den naturliga samarbetsparten för behandlande verksamheter. Med utvecklingen av hästunderstödd terapi i psykoterapi och i psykosocialt behandlingsarbete följer att andra sätt att samverka med hästar utvecklas. Då blir det uppenbart att hästsektorns hela bredd måste involveras i kommande utvecklingsprojekt.

En påbörjad process

Det finns ett behov av att vidareutveckla ett kvalitetsarbete för området. Det hittills framtagna underlaget behöver utvecklas och utformas i takt med att området Hästunderstödd terapi växer. Vår förhoppning är att en svensk modell kan utformas, där en jämlik hälsa för alla utvecklas med hästnäringens aktiva medverkan. Redan nu har hästsporten den största andelen funktionshindrade utövare bland idrottsförbunden, men tillgängligheten är ändå mycket begränsad. Genom att utveckla behandlande verksamheter bereds möjligheter för fler människor att introduceras till ett fritidsintresse som samtidigt innebär en hälsofrämjande livsstil.

Dessa verksamheter skall inte bara öka tillgängligheten till behandling – de skall även erbjuda behandling av högsta kvalitet. Därmed skapas förutsättningar för tillväxt inom hästnäringen och utveckling av vård och behandling.

Referenser

Arnhof Y. Onödig Ohälsa . Hälsoläget för personer med funktionshinder. Statens Folkhälsoinstitut. 2008:13. Kan laddas ner från www.fhi.se

Debuse D. An exploration of the effects of hippotherapy on people with cerebral palsy. School of Health, Community and Education Studies. Newcastle, University of Northumbria. Akad avh.

Håkanson M Equine Assisted Therapy in Physiotherapy. Lic uppsats. Göteborg. Göteborgs Universitet. 2008

Håkanson M. Palmgren Karlson C. Sandgren V. Kartläggning av verksamheter som använder hästar i vård och behandling. www.nshorse.se

Hästen i kommunen – betyder mer än du tror. Natornella Stiftelsen. Praktisk Guide nr 1 2008

Hästhusesyn. Praktisk guide för lagar och krav. Nationella Stiftelsen. Praktisk guide nr 2 2008

Patientskadelag (SFS nr 1996:799)

http://www.patientforsakring.se/patient/om_forsakringen/

www.pegasuseurope.be

Traetteberg E. Ridning som Rehabilitering. 2006. Oslo.Akilles.